

Zákony pro lidi

Veřejná služba supluje roli státu

Pavel Gardavský

Právní informační systém Zákony pro lidi (ZPL) zajišťuje veřejnou dostupnost předpisů Sbírkou zákonů České republiky v aktuálním konsolidovaném znění. Zároveň zájemcům umožňuje nahlížet do databáze všech právních předpisů vydaných od roku 1945 a dále s nimi pracovat.

Například sledovat a porovnávat rozdíly v jednotlivých zněních toho kterého zákona, resp. v každé z jeho částí, vepisovat osobní poznámky a sdílet je či monitorovat vývoj změn přístupu k projednávání zákonů legislativou včetně podrobné genealogie.

Předností webových stránek ZPL je snadná dostupnost požadovaných údajů, jednoduchá obsluha, přehledný způsob členění zákonů a velké individuální možnosti práce s poskytovanými informacemi. Toho ZPL docílily pomocí detailní fragmentarizace jednotlivých částí zákonů a dynamického sestavení těchto fragmentů za pomoci mnoha vzájemných vazeb do nejrůznějších skupin, souvislostí a vzájemných odkazů.

Fragmenty jsou přitom uloženy v databázi, každý se svým unikátním identifikátorem. Zobrazení zákona tedy znamená získání jeho

fragmentů z databáze a jejich dynamické sestavení. Je to obří mapa přibližně 4 milionů fragmentů provázaných mezi sebou desítkami milionů různých vazeb. Tento přístup se nazývá fragmentární datový model.

Dva miliony popsanych stran textu

ZPL se od zavedených právních informačních systémů v České republice liší právě svým přístupem k práci s daty a ke způsobu jejich zobrazování. Typickým společným znakem běžných právních informačních systémů je tzv. dokumentový přístup k právnímu předpisu. Zákon je zde uzavřen do podoby souboru, který je uložen v databázi, typicky přístupné z webu. Výsledkem dokumentového přístupu k zákonu je, že se dokument promítne do webového prohlížeče

uživatele, který o něj v právním informačním systému požádal.

Lidé ze ZPL jsou ale přesvědčeni, že se zákony je to jinak, že nejde o obyčejné dokumenty. Právní předpisy jsou členěny do jemných struktur, typicky částí, hlav, dílů, oddílů, pododdílů, skupin paragrafů, paragrafů, odstavců, písmen a bodů. A až tam, na té nejnižší úrovni, jsou pak texty všech pravidel, právních norem, sankcí atd. Členění má přitom svůj pevný řád určovaný Legislativními pravidly vlády.

Zobrazení zákonů a práce s nimi si tedy podle ZPL zaslouží něco více než dokumentový přístup. Tvůrci si v roce 2011 řekli, že se pokusí jednotlivé právní předpisy nejdříve rozložit na malé částečky, které označili jako fragmenty. Jedná se v podstatě o jednotlivé odstavce zákonů zakončené „tvrđým entrem“. Fragmentární datový model ZPL udržují pomocí engine s názvem AToM. Jedná se o implementaci ISO normy 13 250 Topic Maps (resp. ČSN 13 250 Mapy námětů).

Výsledkem je přibližně 30.000 unikátních zákonů a k nim ještě dvakrát tolik konsolidovaných znění. Pokud by se veškeré údaje vytiskly, tak by to bylo zhruba něco ke dvěma milionům hustě popsanych stran.

Uživatelské rozhraní zaměřené na rychlost

Jako alternativa se programátorům nabízela možnost XML značkování. Nevýhodu však

spatřovali v tom, že XML předpokládá pravidla daná schémou. Pokud se však pravidla nedodržují, tak celek jako takový nefunguje a XML vyhlásí chybu a konec. A protože tvůrci právního řádu velmi rádi od pravidel odbíhají, a to dokonce i od těch svých, daných již zmíněnou vládní legislativou, bylo by třeba pro zachování funkčnosti celého systému XML pravidla hodně změkčit. Ale v tom případě by se výhody XML rázem vytratily.

Přitom na fragmentárním datovém modelu v podstatě nic není, zvládne ho vytvořit každý student IT oboru. Nicméně ZPL k tomu přidávají spoustu člověkoroků práce na přetvoření Sbírký zákonů do fragmentárního datového modelu, rychlost aktualizace a vyplněné uživatelské rozhraní zaměřené na rychlost. Uživatelům ZPL to patrně vyhovuje, neboť jich neustále přibývá. Každý měsíc si stránky ZPL vyhledá téměř půl milionu unikátních návštěvníků, kteří si často zobrazí i přes dva miliony zákonů.

Zároveň lze také konstatovat, že takové spousty uživatelů postupně vybudovaly ZPL dominantní postavení mezi ostatními systémy. Pozná se to i podle toho, že dotazy do Googlu na číslo zákona, např. 112/2016 (Zákon o EET) na prvním místě zobrazí výsledek dělení a hned na druhém místě je uveden odkaz na stránky ZPL.

Výhody pro registrované

Obsahem ZPL je archiv všech předpisů Sbírký zákonů od roku 1945 do současnosti, přístupný ve třech úrovních: 1. Bezplatné a bez přihlášení, 2. Bezplatné s přihlášením s vybranými funkcemi navíc a 3. Zpoplatněná premiová služba Zákony pro lidi PLUS. Uživatelům,

kteří potřebují více, než jen občas nahlédnout do aktuálního znění nějakého zákona, nabízí ZPL zajímavé benefity, některé z nich poměrně unikátní. Vše přitom staví právě na výše popsaném fragmentárním datovém modelu, který je využívám téměř na maximum.

Namátkou lze uvést funkci Citační asistent. Po jeho aktivaci stačí kliknout na kterýkoliv fragment a ihned je sestavena citace v různých formátech – od prostého linku až po takovou, která odpovídá českým citačním normám. Stačí ji jedním tlačítkem zkopírovat do schránky a použít v dokumentu, e-mailu, příspěvku na Facebook... Další je Rozdílový asistent, jehož prostřednictvím lze na dvě kliknutí zjistit například to, jak se zákoník práce změnil za posledních deset let a kdy přesně se tak stalo a v kterých fragmentech.

Zajímavý je i Poznámkový asistent - uživatelé si mohou k libovolným fragmentům vepisovat svoje poznámky (např. odkazy na zajímavé zdroje jinde na webu). Takto přidávané záznamy pak mohou sdílet se svými kolegy či klienty, a společně tak budovat sdílené know-how. Anebo si je nechat jen pro sebe a exportovat pak zákon i s poznámkami do Wordu, kde pak fungují jako standardní wordové komentáře.

K oceňovaným výhodám ZPL patří také Monitor změn, který sleduje práci našich legislativců, a to tak důsledně, že ani není třeba navštěvovat weby Úřadu vlády, Poslanecké sněmovny nebo Senátu. Uživatel ZPL má k dispozici vše potřebné na jednom místě, a to vždy u zákona, kterého se změny týkají a s přehlednou genealogií změny, tedy s informacemi co, kdy a kde se v projednávání změny stalo.

Zájmu se těší i personalizované e-mailové notifikace, kdy si každý klient, který se rozhodne vytvořit si na ZPL vlastní účet, může nechat u předpisů dle svého výběru sledovat jejich aktualizace (včetně jejich zrušení) s tím, že informace mu průběžně chodí na e-mail.

Poměrně unikátním je API. Jeho prostřednictvím lze ze ZPL získávat zákony ve strukturované XML podobě. Značkování XML je tak bohaté, že s ním lze postavit vlastní Zákony pro lidi. Mnozí to již udělali, v poslední době například medializovaná superslužba PES, kterou buduje Hospodářská komora České republiky a která má velkou budoucnost, pokud se povede dostat ji k lidem.

Veřejná služba doplující roli státu

Dobrá, a co budoucnost ZPL? Dvěma slovy: velké plány. V tomto roce čeká ZPL upgrade

na novou verzi, v pořadí již čtvrtou. A bude to velká změna. Pokud se všechno povede, jak má, přibude řada dalších zdrojů, například kompletní databáze rozhodnutí ústavního a obou nejvyšších soudů. A opět v provedení jinde neviděném - u každého fragmentu budou k dispozici rozhodnutí soudů k němu relevantní a seřazená dle této relevance a podle toho, jak uživatelům u konkrétního fragmentu posloužily. Takže ty nejrelevantnější rozhodnutí budou stát v seznamu nejvýše.

Dále přibudou předpisy z EU, a to v podobě použitelné lépe než u svého zdroje, tedy v systému EUR-Lex. Evropské předpisy zde budou oboustranně prolinkované se zákony a zobrazené v dnes již průmyslově standardních šablonách ZPL. A k tomu je třeba připočítat rozsáhlý seznam všech možných dalších dílčích vylepšení na nejrůznějších místech ZPL. Velký akcent bude kladen na další adaptaci webu konkrétnímu způsobu jeho používání každého jednoho uživatele, tedy důraz na ještě výraznější personalizaci stránek, resp. poskytovaných služeb.

Ze strany ZPL se v tomto případě jedná o systematický postup cíleným směrem – větší personalizace a pružnost nabízených služeb je to, co ZPL nabídne zájemcům o své služby v okamžiku, kdy do hry vstoupí stát. Ten aktuálně avizuje, že v roce 2021 už definitivně přijde se svým megaprojektem – informačním systémem e-Sbírka, resp. e-Legislativa. Lze reálně očekávat, že někteří uživatelé stránky ZPL v tu chvíli opustí, ale jiní mohou ocenit právě ty přednosti, na nichž ZPL už déle než osm let staví svoji pověst. Tedy poskytovat lidem takové služby, které jinde nedostanou a jichž se nebudou mít důvod vzdávat.

Zákony pro lidi jsou unikátní projekt, a to i v evropském měřítku. Bez přehánění lze konstatovat, že momentálně supluje roli státu, který vyžaduje znalost svých zákonů, ale zatím není s to je svým občanům ani institucím nabídnout v podobě odpovídající stávajícímu letopočtu. Je to možná k nevíře, ale je to tak - na prvním místě zájmu těch, kdo ZPL budují a provozují, je veřejná služba a až na druhém komerční zájem. ■

Pavel Gardavský

Autor článku je jednatelem společnosti AION CS a provozovatelem portálu Zákony pro lidi.